

STORTINGET

Innst. 203 S

(2022–2023)

Innstilling til Stortinget
fra kommunal- og forvaltningskomiteen

Dokument 8:42 S (2022–2023)

Innstilling fra kommunal- og forvaltningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hilde Marie Gaebpie Danielsen, Marian Hussein, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland og Grete Wold om hets mot nasjonale minoriteter og samer

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

1. Stortinget ber regjeringen sette i gang et nasjonalt kompetanseløft om samer og nasjonale minoriteter for alle lærere og lærerutdanninger. Sametinget og nasjonale minoritetsorganisasjoner må være samarbeidspartnere for å kvalitetssikre innholdet.
2. Stortinget ber regjeringen styrke innsatsen for å forebygge og bekjempe rasisme, hatprat og hets mot samer og nasjonale minoriteter gjennom konkrete, forpliktende og målbare tiltak utviklet i samarbeid med gruppens organisasjoner og institusjoner.
3. Stortinget ber regjeringen utvikle en veileder og ta initiativ til at kommunene utarbeider planer med konkrete, forpliktende og målbare tiltak for å forebygge og bekjempe hatprat/hets mot samer og nasjonale minoriteter.
4. Stortinget ber regjeringen utvikle et lavterskelverktøy på nett der man kan melde fra om opplevd eller observert hatprat/hets, uavhengig av om de konkrete hendelsene er politianmeldt.

5. Stortinget ber regjeringen sørge for at alle politidistrikter i Norge bygger opp fagmiljøer som kan samle inn og publisere statistikk om de konkrete gruppene som er utsatt for hatefulle ytringer og hatkriminalitet, inkludert samer og nasjonale minoriteter, etter klare nasjonale retningslinjer basert på metodikken som allerede benyttes av Oslo politidistrikt.»

Det vises til dokumentet for nærmere redegjørelse for forslagene.

Komiteens behandling

Komiteen har i brev av 22. november 2022 til Kommunal- og distriktsdepartementet ved statsråd Sigbjørn Gjelsvik bedt om en vurdering av forslaget. Statsrådens uttalelse følger av vedlagte brev av 4. januar 2023. Komiteen avholdt høring i saken 17. januar 2023.

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Rune Støstad, Siri Gåsemyr Staalesen, Terje Sørvik og lederen Lene Vågslid, fra Høyre, Mudassar Kapur, Anne Kristine Linnestad og Mari Holm Lønseth, fra Senterpartiet, Heidi Greni, Kathrine Kleveland og Haakon Skramstad, fra Fremskrittspartiet, Helge André Njåstad og Erlend Wiborg, fra Sosialistisk Venstreparti, Grete Wold, og fra Rødt, Tobias Drevland Lund, viser til at i denne innstillingen behandles Dokument 8:42 S (2022–2023) fra stortings-

representantene Hilde Marie Gaebpie Danielsen, Marian Hussein, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland og Grete Wold om hets mot nasjonale minoriteter og samer.

Komiteen viser til at det i representantforslaget fremmes fem ulike forslag som forslagsstillerne mener vil bidra til å bekjempe hets mot samer og nasjonale minoriteter. Komiteen viser til at forslagsstillerne vil at Stortinget skal be regjeringen sette i gang et nasjonalt kompetanseløft om samer og nasjonale minoriteter for alle lærere og lærerutdanninger. Forslagsstillerne ber om en styrking av innsatsen for å forebygge og bekjempe rasisme, hatprat og hets mot samer og nasjonale minoriteter gjennom konkrete, forpliktende og målbare tiltak utviklet i samarbeid med gruppenes organisasjoner og institusjoner. Forslagsstillerne mener også regjeringen må utvikle en veileder og ta initiativ til at kommunene utarbeider planer med konkrete, forpliktende og målbare tiltak for å forebygge og bekjempe hatprat/hets mot samer og nasjonale minoriteter. Videre vil forslagsstillerne at regjeringen utvikler et lavterskelverktøy på nett der man kan melde fra om opplevd eller observert hatprat/hets, uavhengig av om de konkrete hendelsene er politianmeldt.

Komiteen viser til at forslagsstillerne til slutt ber regjeringen om å sørge for at alle politidistrikter i Norge bygger opp fagmiljøer som kan samle inn og publisere statistikk om de konkrete gruppene som er utsatt for hatefulle ytringer og hatkriminalitet, inkludert samer og nasjonale minoriteter, etter klare nasjonale retningslinjer basert på metodikken som allerede benyttes av Oslo politidistrikt.

Komiteen viser til at representantforslaget handler om å øke befolkningens kunnskap om hets mot nasjonale minoriteter og samer. Forslagsstillerne viser til rapporten «Holdninger til samer og nasjonale minoriteter i Norge» fra Norges institusjon for menneskerettigheter (NIM). Denne undersøkelsen tar komiteen på stort alvor, da den viser at mange i befolkningen har lite kunnskap om nasjonale minoriteter og samer, og at de har lært lite om flere av gruppene i skolen. Rapporten viser at hatprat kan ha direkte skadevirkninger for dem som utsettes for det, og indirekte konsekvenser for samfunnet generelt. Komiteen mener at alle innbyggere i Norge skal få leve sine liv fritt fra hat, hets og rasisme, og det er derfor et viktig tema som i dette representantforslaget løftes av forslagsstillerne.

Komiteen viser til svarbrev fra kommunal- og distriktsministeren 4. januar 2023. Statsråden skriver at regjeringen vil legge frem en ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering innen utgangen av 2023. Statsråden viser videre til at regjeringen har lagt opp til at en evaluering av «Handlingsplan mot antisemittisme 2021–2023 – en videreføring» skal være klar i februar 2023. Dette er tiltak komiteen slutter opp om.

Komiteen viser videre til at det ble avholdt høring i saken 17. januar 2023.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet, deler forslagsstillerne bekymring for stadig mer hets og hatefulle ytringer. Dette rammer særlig urfolk og nasjonale minoriteter. Flertallet viser til at det derfor er satt i gang et arbeid med en ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering. Arbeidet med handlingsplanen blir koordinert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Fokus i planen vil bli veien inn i og opp i arbeidslivet og utfordringer med rasisme og diskriminering. Planen skal også omhandle ungdom og de utfordringene de har med rasisme og diskriminering. Handlingsplanen skal være generelt innrettet og omfatte alle grupper som blir utsatt for rasisme og etnisk og religiøs diskriminering, deriblant nasjonale minoriteter og samer.

Flertallet viser til at det i rammeplanene for de ulike lærerutdanningene heter at «utdanningene skal kvalifisere studentene til å ivareta opplæring om samiske forhold, herunder kjennskap til den statusen urfolk har internasjonalt, og samiske elevers rett til opplæring i tråd med opplæringsloven og gjeldende læreplanverk». Flertallet viser til at mange elever oppgir at de lærte lite om samer og nasjonale minoriteter på skolen.

Flertallet viser til at Politidirektoratet samarbeider med Sametinget om å følge opp tiltak i Sametingets handlingsplan mot samehets. Videre har Politidirektoratet utarbeidet en egen handlingsplan for arbeidet til politiet med mangfold, dialog og tillit. Der blir det lagt vekt på tiltak som retter seg mot nasjonale minoriteter og samer.

Flertallet viser til at arbeids- og inkluderingsministeren har besøkt Sametinget i Karasjok, der statsråden hadde møter om handlingsplanen med særlig fokus på hets av samer. Der fikk statsråden samtidig innspill om utfordringer og hva som kan være mulige tiltak.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet mener at det er grunn til bekymring når det gjelder omfanget av hatytringer og hets mot samer. Disse medlemmer merker seg at Sametinget og Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) i 2017 inngikk i en samarbeidsavtale som sier at de skal støtte opp om hverandres arbeid for likestilling og antidiskriminering. Ett av områdene de har kontakt om, er innsats mot hatytringer og rasisme mot samer.

Disse medlemmer viser til at Politidirektoratet har utarbeidet en egen handlingsplan for arbeidet til politiet med mangfold, dialog og tillit (2022–2025), med særlig vekt på minoriteter. Disse medlemmer viser til at handlingsplanen har tiltak som handler om kompetanse og kunnskap, statistikk og analyse av hatkriminalitet som er meldt til politiet. Disse medlemmer

viser videre til at det i dag er mulig å melde fra på politiets hjemmeside om hatefulle ytringer som skjer på nett, og at politiet i 2021 lanserte et kompetansemiljø for hatkriminalitet. Disse medlemmer mener at politiet har en sentral rolle i å følge opp arbeidet med hets mot blant annet nasjonale minoriteter og samer.

Disse medlemmer viser til at regjeringen Solberg la frem «Handlingsplan mot antisemittisme 2021–2023 – en videreføring», og at evalueringen av denne vil være klar om kort tid. Disse medlemmer mener at resultatene av evalueringen bør foreligge før nye tiltak iverksettes.

Disse medlemmer bemerker at innføringen av fagfornyelsen har gitt en større bevissthet om urfolk og nasjonale minoriteter i Norge, og at det er utarbeidet et pensum for studenter som tar lærerutdanning. Disse medlemmer mener derfor at dagens lærerutdanning inkluderer en bevissthet på en god måte.

Komiteens medlemmer fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt viser til at nasjonale minoriteter og samer har vært undertrykt av den norske stat i flere århundrer. Derfor tok Sosialistisk Venstreparti i sin tid initiativ til opprettelse av Sannhets- og forsoningskommisjonen, som skal legge fram sin rapport i 2023. Disse medlemmer viser til at Sametinget/Såmediggi i høringen påpekte at representantforlaget henger godt sammen med kommisjonens rapport. Disse medlemmer viser videre til den muntlige høringen av representantforslaget, der tre av fire høringsinstanser uttrykte stor støtte til tiltakene fremmet av forslags-tillerne.

Disse medlemmer viser til Mihá-undersøkelsen gjort av Universitet i Tromsø i 2021 og studien «Samiske barn forteller» av Telemarksforskning fra 2022, som viser at en svært stor del av unge samer opplever fordommer mot dem som samisk gruppe. Samiske barn opplever at de lærer «feil ting» om samer på skolen. Sametingets handlingsplan mot samehets fremhever også at økt kunnskap er et viktig tiltak for å forebygge hets og diskriminering mot samer. I Norges institusjon for menneskerettigheter sin rapport «Holdninger til samer og nasjonale minoriteter i Norge» fra 2022 kommer det frem at en stor del av Norges befolkning lærer lite om samer og nasjonale minoriteter.

Disse medlemmer mener at studiene illustrerer behovet for et kompetanseløft for alle lærere og lærerutdanninger. Disse medlemmer mener at Sametinget og nasjonale minoritetsorganisasjoner må være samarbeidspartnere for å kvalitetssikre innholdet.

På denne bakgrunn fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sette i gang et nasjonalt kompetanseløft om samer og nasjonale minoriteter for alle lærere og lærerutdanninger. Sametinget og nasjo-

nale minoritetsorganisasjoner må være samarbeidspartnere for å kvalitetssikre innholdet.»

«Stortinget ber regjeringen styrke innsatsen for å forebygge og bekjempe rasisme, hatprat og hets mot samer og nasjonale minoriteter gjennom konkrete, forpliktende og målbare tiltak utviklet i samarbeid med gruppene organisasjoner og institusjoner.»

«Stortinget ber regjeringen utvikle en veileder og ta initiativ til at kommunene utarbeider planer med konkrete, forpliktende og målbare tiltak for å forebygge og bekjempe hatprat/hets mot samer og nasjonale minoriteter.»

«Stortinget ber regjeringen utvikle et lavterskelverktøy på nett der man kan melde fra om opplevd eller observert hatprat/hets, uavhengig av om de konkrete hendelsene er politianmeldt.»

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle politidistrikter i Norge bygger opp fagmiljøer som kan samle inn og publisere statistikk om de konkrete gruppene som er utsatt for hatefulle ytringer og hatkriminalitet, inkludert samer og nasjonale minoriteter, etter klare nasjonale retningslinjer basert på metodikken som allerede benyttes av Oslo politidistrikt.»

Komiteens medlem fra Rødt støtter representantforslaget og ser svært alvorlig på hetsen samer og nasjonale minoriteter møter i Norge.

Dette medlem viser til hvordan hets og hatprat kan ha alvorlige konsekvenser for samfunnet og enkeltpersoner og svekke samer og nasjonale minoriteters mulighet til å praktisere sin egen kultur. Dette medlem viser til Redd Barnas høringsuttalelse, som understreker at FN's barnekonvensjon gir alle barn og unge under 18 år rett til å ha en trygg og god oppvekst, uansett hvem de er, og hvor de bor. Konvensjonen gir også alle barn rett til ikke å bli utsatt for hets og diskriminering. Dette medlem vil vise til Redd Barnas anbefaling om at en gjennomføring av punkt 4 i forslaget må skje på en måte som involverer barn og unge, slik at et slikt foreslått lavterskel tjenestetilbud treffer også dem.

Dette medlem viser til Sametingets merknad i Meld. St. 16 (2021–2022) Samisk språk, kultur og samfunnsniv om at kunnskapsmangelen i det norske samfunnet om samer, samisk kultur og historie er stor, noe som pekes på som en bidragende faktor til samehets i dagens samfunn. I likhet med Sametingets merknad vil dette medlem peke på hvordan en bedre forståelse mellom majoritetsbefolkningen og samene og de nasjonale minoritetene er nødvendig for at man skal komme til reell forsoning.

Dette medlem fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for at Likestillings- og diskrimineringsombudet oppretter et eget underombud som arbeider med hets mot samer og nasjonale minoriteter.»

Dette medlem vil vise til The European Commission against Racism and Intolerance (ECRI) sin sjette rapport om Norge publisert 23. februar 2021. Denne rapporten underbygger viktigheten av å bekjempe hets mot nasjonale minoriteter og samer, men også mot religiøse minoriteter. I rapporten kommer det frem at 14 pst. av muslimene og 11 pst. av jødene blant respondentene svarte at de direkte hadde blitt utsatt for trakassering. 64 pst. av jødene og 26 pst. av muslimene svarte at de unngikk å vise sin religiøse tilknytning offentlig i frykt for å møte negative sosiale sanksjoner. Dette medlem viser videre til at det i den samme rapporten står at norske elever ser ut til å lære lite om nasjonale minoriteter og samer samt hvordan få sterkere forståelse for disse gruppene. Videre blir Likestillings- og diskrimineringsombudet (LDO) og skolevesenet anbefalt å aktivt ta i bruk ulike redskaper for å aktivt bekjempe diskriminering og mobbing, spesielt rettet mot barn tilhørende romani/tater-minoriteten. Dette medlem har store forventninger til at regjeringen kommer til å forsterke sin innsats på dette området, særlig etter fremleggelsen av den ventede rapporten fra Sannhets- og forsoningskommisjonen.

Forslag fra mindretall

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti og Rødt:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen sette i gang et nasjonalt kompetanseløft om samer og nasjonale minoriteter for alle lærere og lærerutdanninger. Sametinget og nasjonale minoritetsorganisasjoner må være samarbeidspartnere for å kvalitetssikre innholdet.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen styrke innsatsen for å forebygge og bekjempe rasisme, hatprat og hets mot samer og nasjonale minoriteter gjennom konkrete, forpliktende og målbare tiltak utviklet i samarbeid med gruppenes organisasjoner og institusjoner.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen utvikle en veileder og ta initiativ til at kommunene utarbeider planer med konkrete, forpliktende og målbare tiltak for å forebygge og bekjempe hatprat/hets mot samer og nasjonale minoriteter.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen utvikle et lavterskelverktøy på nett der man kan melde fra om opplevd eller observert hatprat/hets, uavhengig av om de konkrete hendelsene er politianmeldt.

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen sørge for at alle politidistrikter i Norge bygger opp fagmiljøer som kan samle inn og publisere statistikk om de konkrete gruppene som er utsatt for hatefulle ytringer og hatkriminalitet, inkludert samer og nasjonale minoriteter, etter klare nasjonale retningslinjer basert på metodikken som allerede benyttes av Oslo politidistrikt.

Forslag fra Rødt:

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen legge til rette for at Likestillings- og diskrimineringsombudet oppretter et eget underombud som arbeider med hets mot samer og nasjonale minoriteter.

Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av medlemmene i komiteen fra Arbeiderpartiet, Høyre, Senterpartiet og Fremskrittspartiet.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Dokument 8:42 S (2022–2023) – Representantforslag fra stortingsrepresentantene Hilde Marie Gaebpie Danielsen, Marian Hussein, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland og Grete Wold om hets mot nasjonale minoriteter og samer – vedtas ikke.

Oslo, i kommunal- og forvaltningskomiteen, den 21. februar 2023

Lene Vågslid

leder

Tobias Drevland Lund

ordfører

Statsråden

Stortingets kommunal- og forvaltningskomite
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

22/7455-6

4. januar 2023

Dokument 8 42 S (2022-2023) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Hilde Marie Gaebpie Danielsen, Marian Hussain, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland og Grete Wold

Eg viser til brev av 22. november 2022 frå Kommunal- og forvaltningskomiteen. Eg er invitert til å vurdere Dokument 8:42 S (2022–2023) Representantforslag frå stortingsrepresentantane Hilde Marie Gaebpie Danielsen, Marian Hussain, Kathy Lie, Andreas Sjalg Unneland og Grete Wold om hets mot samar og nasjonale minoritetar. Representantane ber om at regjeringa svarar ut fem forslag for å styrkje innsatsen mot hets mot samar og nasjonale minoritetar.

Eg gir i det følgjande aktuell bakgrunnsinformasjon for kvart av dei fem forslaga.

- 1. Stortinget ber regjeringa sette i gang et nasjonalt kompetanseløft om samer og nasjonale minoriteter for alle lærere og lærerutdanningar. Sametinget og nasjonale minoritetsorganisasjoner må være samarbeidspartnere for å kvalitetssikre innholdet.**

Rammeplan for barnehagens innhald og oppgåver legg til grunn at «alle barnehagar skal byggje på verdigrunnlaget som er fastsett i barnehagelova og i internasjonale konvensjonar som Noreg har slutta seg til, slik som FN-konvensjonen av 20. november 1989 om rettane til barnet (barnekonvensjonen) og ILO-konvensjon nr. 169 om urfolk og stammefolk i sjølvstendige statar (ILO-konvensjonen). Vidare heiter det at «Barnehagen skal synleggjere samisk kultur og bidra til at barna kan utvikle respekt og fellesskapskjensle for det samiske mangfaldet.» Under fagområdet Nærmiljø og samfunn heiter det at fagområdet «skal omfatte kjennskap til samisk språk, kultur og tradisjon og kjennskap til nasjonale minoritetar. Grupper med langvarig tilknytning til eit land er definerte som nasjonale minoritetar. I Noreg er kvenar/norskfinnar, jødar, skogfinnar, romar og romanifolk/taterar nasjonale minoritetar.»

Overordna del – verdiar og prinsipp for grunnopplæringa – som er ein del av læreplanverket, slår fast at: «Gjennom opplæringa skal elevane få innsikt i historia, kulturen, samfunnslivet og rettane til det samiske urfolket. Elevane skal lære om mangfald og variasjon innanfor samisk kultur og samfunnsliv. Fem folkegrupper med hundreårlang tilknytning til Noreg har status som nasjonale minoritetar i tråd med dei internasjonale forpliktingane våre: jødar, kvenar/norskfinnar, skogfinnar, rom og romanifolket/taterar. Desse folkegruppene har bidratt til å forme den norske kulturarven, og opplæringa skal gi kunnskap om desse folkegruppene.»

I rammeplanane for dei ulike lærarutdanningane heiter det at «utdanningene skal kvalifisere studentene til å ivareta opplæring om samiske forhold, herunder kjennskap til den statusen urfolk har internasjonalt, og samiske elevers rett til opplæring i tråd med opplæringsloven og gjeldende læreplanverk.» Det står ikkje noko eksplisitt om dei nasjonale minoritetane, men perspektiv om mangfald, inkludering og mobbing er gjennomgåande.

Dembra (Demokratisk beredskap mot rasisme og antisemittisme) tilbyr rettleiing, kurs og nettbaserte ressursar for førebygging av ulike former for gruppefiendskap, som fordomar, framandfrykt og ekstremisme, rasisme, antisemittisme og muslimfiendskap. Kjernen i Dembra er førebygging gjennom å byggje demokratisk kompetanse, med inkludering og deltaking, kritisk tenking og kompetanse i mangfald som sentrale prinsipp. Tilbodet er retta mot barneskular, ungdomsskular, vidaregåande opplæring og lærarutdanningar i Noreg. 120 skular har delteke i Dembra og nærare 4000 lærarar har fått opplæring. 72 lærarutdannarar ved 11 lærarutdanningsinstitusjonar har delteke i Dembra for lærarutdanninga.

Dembra sitt fokus på undervisningspraksis, profesjonskompetanse, planar og skulemiljø støttar skule og lærarutdanning med å verkeleggjere fagfornyinga og verdiane og prinsippa i læreplanens overordna del.

Dembra for lærarutdanninga (Dembra LU) starta i 2018 med samarbeid med seks lærarutdanningsinstitusjonar. Desse har utvikla og gjennomført undervisning om Dembra-relaterte tema. Opplegga og fagtekstar blir publiserte som ein del av dembra.no, og vil vere tilgjengelege både for lærarutdannarar, studentar, lærarar og skuleleiarar. I 2020 byrja eit samarbeid med fem nye lærarinstitusjonar.

Omsetjinga av dembra.no til nord-, sør- og lulesamisk er ein viktig ressurs i arbeidet med førebygging av fordomar og rasisme i samiske skular og for lærarar som underviser på samisk.

I 2017 publiserte Senter for studiar av Holocaust og livssynsminoritetar (HL-senteret) undervisningsressursar om nasjonale minoritetar på dembra.no på oppdrag frå Utdanningsdirektoratet. Tilsvarande ressursar vart utvikla om samar same år, med HL-senteret sine eigne midlar. Ressursane er no samla på dembra.no under temaet Urfolk og nasjonale minoritetar. I desse ressursane inngår også seks tips for å undervise om urfolk og nasjonale minoritetar. Desse tipsa gir lærarar med ulik kompetanse eit godt utgangspunkt for undervisninga om tema.

I ramma av Dembra for lærarutdanninga (Dembra LU) utvikla Universitet i Sørøst-Noreg (USN) publikasjonen *Å lytta til – og å engasjere seg i forteljingar. Refleksjonsverktøy for arbeid med samiske perspektiv og urfolksperspektiv i lærarutdanninga*. Publikasjonen gir viktige bidrag for å heve kompetansen både hos lærarutdannarar, lærarstudentar og lærarar.

Lanseringa av dembra.no på sør- og lulesamisk vil skje i tilknytning til Narviksenteret si markering av 10-årsjubileet for Dembra 20.–21. juni 2023. Dette er tre veker etter at Sannings- og forsoningskommisjonen har levert rapporten sin, og markeringa vil vere eit bidrag til kompetanseheving for lærarar og lærarstudentar om samiske tema. Målet er å presentere ein god strategi for å verkeleggjere intensjonane i Læreplanverket for Kunnskapsløftet 2020 (LK20) og fagfornyninga.

Dembra LU gjennomfører tematiske FoU-rundar i samarbeid med lærarutdanningsinstitusjonar. Ei satsing knytt til estetiske læringsformer er etablert, og ei satsing om konspirasjonsteoriar er i oppstartsfasen.

Ein planlagt gjennomgang og utviding av temasideane på dembra.no om samar og nasjonale minoritetar vil og bidra til kompetanseheving for lærarar og lærarstudentar. Det er mellom anna mogleg å utvide den didaktiske seksjonen på nettsida, med ein plan for lærarar og skuleleiarar med idear til korleis dei kan arbeida vidare med urfolks- og minoritetstematikk.

2. Stortinget ber regjeringa styrke innsatsen for å forebygge og bekjempe rasisme, hatprat og hets mot samer og nasjonale minoriteter gjennom konkrete, forpliktende og målbare tiltak utviklet i samarbeid med gruppenes organisasjonar og institusjonar.

Regjeringa vil innan utgangen av 2023 legge fram ein ny handlingsplan mot rasisme og diskriminering. Denne blir koordinert av Arbeids- og inkluderingsdepartementet. Fokus i planen vil bli vegen inn i og opp i arbeidslivet og utfordringar med rasisme og diskriminering som ungdommane har. Planen skal vere generelt innretta og omfatte alle grupper som blir utsett for rasisme og etnisk og religiøs diskriminering, deriblant nasjonale minoritetar og samar. Innhaldet i planen vil bli fastsett på bakgrunn av innspel frå sivilsamfunn, fagmiljø og partane i arbeidslivet. Så langt har statsråd Mjøs Persen hatt innspelsmøter i Oslo, Tromsø, Bergen, Haugesund, Kristiansand og Trondheim. Ho har også vitja Sametinget i Karasjok der statsråden hadde møter om handlingsplanen med særleg fokus på hets av samar og fekk samtidig innspel om utfordringar og kva som kan vera moglege tiltak.

Regjeringa har lagt opp til at ei evaluering av *Handlingsplan mot antisemittisme 2021–2023 – en videreføring* skal vere klar i februar 2023. Etter det, vil regjeringa vurdere korleis me skal vidareføre innsatsen mot antisemittisme framover.

Samar og nasjonale minoritetar er små minoritetar i Noreg. Viktige tiltak for å gjera samar og jødar synlege i det norske samfunnet og motverke fordomar og rasisme, er Samiske vegvisarar og Jødiske vegvisarar. Den primære målgruppa for vegvisarordningane er

ungdom og vegvisarane vitjar vidaregåande skuler rundt om i landet. Dette er viktige førebyggjande tiltak mot rasisme og hets.

Regjeringa vurderer også korleis tiltaket i Hurdalsplattformen om å auke innsatsen mot hets på internett skal bli følgt opp. Kultur- og likestillingsdepartementet har eit koordineringsansvar.

Rapporten til Ytringsfridomskommissjonen *NOU 2022: 9: En åpen og opplyst samtale*, er sendt på brei høyring med frist 16. januar 2023. Rapporten inneheld også tilrådingar som gjeld hets og hatefulle ytringar. Kultur- og likestillingsdepartementet vil gå gjennom innspela saman med involverte departement, og vurdere korleis tilrådingane skal følges opp. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) forvaltar tilskotsordninga mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringar på vegne av Kultur- og likestillingsdepartementet. I statsbudsjettet for 2023, foreslår regjeringa å sette av 19,6 millionar kroner over ordninga.

Kultur- og likestillingsdepartementet gir driftsstøtte til den norske Stopp hatprat-rørsla. Stopp hatprat har som mål å gi ungdom og ungdomsorganisasjonar verktøy, kunnskap og ferdigheiter som er naudsynte for å kjenne att hatprat og kunne handle mot brot på menneskerettane på nett.

Bufdir har en eigen kunnskapsportal om likestilling og levekår blant samar og nasjonale minoritetar. Portalen dekker tema som hatefulle ytringar og haldningar i befolkninga. Bufdir administrerer også nettsida hatytringer.no. Det gjennomførast dialogmøte rundt om i landet om rasisme og diskriminering i breidt. Dette er i regi av dei regionale likestillings- og mangfoldssentra i samarbeid med Bufdir. Situasjonen for nasjonale minoritetar er tatt opp på fleire dialogmøte.

Den 6. desember 2022 lanserte HL-senteret rapporten «Holdninger til jøder og muslimer 2022». Kultur- og likestillingsdepartementet saman med Kunnskapsdepartementet, Kommunal- og distriktsdepartement, Justis- og beredskapsdepartementet og Barne- og familiedepartementet, finansierer haldningsundersøkinga. Departementa vurderer tilrådingane i denne rapporten, mellom anna i tilknytning til den nye handlingsplanen mot rasisme og diskriminering.

3. Stortinget ber regjeringa utvikle en veileder og ta initiativ til at kommunene utarbeider planer med konkrete, forpliktende og målbare tiltak for å forebygge og bekjempe hatprat/hets mot samer og nasjonale minoriteter.

Tildeling av oppgåver til kommunesektoren skal ha heimel i lov eller forskrift. Det vil seie at regjeringa ikkje kan pålegge kommunane å utarbeide planar mot hets mot samar og nasjonale minoritetar. Kommunane står likevel fritt til å utarbeide slike planer. Når det gjeld planar og tiltak for å forebygge hets og hatprat mot samar og nasjonale minoritetar, adresserer dei nasjonale handlingsplanane sjølvsgd også utfordringar i kommunane.

Kommunal- og distriktsdepartementet jobbar for å auke kunnskapen om samar og nasjonale minoritetar i offentleg forvaltning. I 2020 blei det lansert eit nytt og oppdatert e-læringskurs om samar og nasjonale minoritetar som er retta mot tilsette i kommunar, fylkeskommunar og statleg forvaltning. Kurset er utarbeida i kontakt med dei nasjonale minoritetane og med Sametinget. Kurset er lett tilgjengeleg på DFØs læringsplattform:

[E-læringsprogram om samer og nasjonale minoriteter | Læringsplattformen \(dfo.no\)](#)

Kommunal- og distriktsdepartementet har ein pågåande innsats for gjere kurset enda meir kjent og brukt i forvaltninga.

Kommunal- og distriktsdepartementet har utarbeida ein digital rettleiar om hat, hets og truslar mot politikarar og kandidatar, som er tilgjengeleg på [hatogtrusler.no](#).

[Hat og trusler – Veileder om forebygging og håndtering av hatefulle ytringer, hets og trusler mot politikere](#). Rettleiaren er et generelt tiltak som retta mot alle politikarar og kandidatar, som også omfattar politikarar som er samar eller høyrer til ein nasjonal minoritet.

4. Stortinget ber regjeringen utvikle et lavterskelverktøy på nett der man kan melde fra om opplevd eller observert hatprat/hets, uavhengig av om de konkrete hendelsene er politianmeldt.

Det er viktig at tenestene knytte til å handheva likestillings- og diskrimineringslova er lett tilgjengelege for alle. Likestillings- og diskrimineringsombodet (LDO) gir gratis rettleiing om likestillings- og diskrimineringslova og kan også gi råd om korleis ein kan gå fram i ei diskriminerings sak. Diskrimineringsnemnda handsamar klagesaker etter likestillings- og diskrimineringslova. Nemnda er eit alternativ til domstolane i diskriminerings saker. Nemnda kan fatte vedtak eller gi fråsegn om diskrimineringslova er broten. Saksbehandlinga i nemnda er kostnadsfri.

Regjeringa er opptatt av at folk skal melde frå dersom dei blir utsett for rasisme eller diskriminering, eller dersom dei har spørsmål om dette. Regjeringa ønsker å styrke informasjonen om diskrimineringslova, handhevinga av lova og kor ein kan ta kontakt for å få bistand i enkeltsaker, til personer som er utsette for rasisme og diskriminering på grunn av etnisitet og religion. Bufdir vil levere ei utgreiing om dette i februar 2023.

Kultur- og likestillingsdepartementet er kjent med at det i enkelte land finnes digitale appar der man kan registrere tilfelle av diskriminering, men er usikker på om ein slik metode er vegen å gå. Kultur- og likestillingsdepartementet ønsker i 2023 mellom anna å hente inn erfaringar frå andre land.

I dag kan ein i dag melde frå om erfart eller observert hatprat og hets gjennom desse tenestene:

Tips til politiet

Politiet har ei døgnkontinuerleg bemanna tipsteneste, politiets telefon 02800 eller ved akutte hendingar nødnummer 112. Her kan det meldast i frå om lovbrøt som har skjedd eller som kan komme til å skje.

<https://tips.politiet.no/web/>

Det er og etablert ei eiga tipsteneste for hatefulle ytringar på nett:

<https://www.politiet.no/tjenester/tips-politiet/hatefulle-ytringer-pa-internet/>

Nettpatroljen til politiet

Nettpatroljen er til stades på nett og i sosiale media. Dei gir råd og rettleiing om kriminalitet på internett, og svarer på spørsmål. Nettpatroljen gir råd om korleis du kan førebyggje kriminalitet og er tilgjengeleg for alle som ønskjer dialog med politiet. Nettpatroljen tar og mot informasjon eller tips om kriminalitet på internett.

<https://www.politiet.no/rad/trygg-nettbruk/politiets-nettpatrolje/>

Støttesenter for kriminalitetsutsette

Støttesenter for kriminalitetsutsette er eit landsdekkande tilbod som gir informasjon, rettleiing og støtte til utsette for kriminalitet som til dømes vald, trugslar, utpressing, hatkriminalitet, seksuelle overgrep, mishandling eller krenking. Dei kan mellom anna gi rettleiing og informasjon om det å melde saker til politiet.

<https://www.politiet.no/kontakt-politiet/stottesenter-for-kriminalitetsutsatte/>

Samarbeid med Sametinget om å utarbeida ein rettleiar mot samehets

Politidirektoratet samarbeider med Sametinget om å følgje opp tiltak 16 i Sametingets handlingsplan mot samehets: å utforme ein rettleiar for korleis rapportera og melde om samehets. Det vil vere informasjon om andre stader ein kan vende seg for å få informasjon, rettleiing og støtte.

- 5. Stortinget ber regjeringen sørge for at alle politidistrikter i Norge bygger opp fagmiljøer som kan samle inn og publisere statistikk om de konkrete gruppene som er utsatt for hatefulle ytringer og hatkriminalitet, inkludert same og nasjonale minoriteter, etter klare nasjonale retningslinjer basert på metodikken som allerede benyttes av Oslo politidistrikt.**

Politidirektoratet har utarbeidd ein eigen handlingsplan for arbeidet til politiet med mangfald, dialog og tillit (2022-2025). Det er her særleg lagt vekt på tiltak som retter seg mot ulike minoritetar – mellom anna nasjonale minoritetar og samar. Handlingsplanen har tiltak som handlar om kompetanse og kunnskap om hatkriminalitet og utvikling av statistikk og analyse av hatkriminalitet som er meld til politiet. Den nasjonale statistikken skal vidareutviklast for å gi kunnskap om korleis hatkriminalitet rammar ulike grupper, også nasjonale minoritetar og samar.

Det er allerede etablert eit nasjonalt kompetansemiljø innan hatkriminalitet som skal bidra til å heve kompetansen i politidistrikta innan fagområdet og som kan rettleia i enkeltsaker.

Med helsing

Sigbjørn Gjelsvik

